

آموزش به بیمار توسط هر سه رده فراگیران پزشکی

در گروه کودکان

دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه

بیمارستان محمد کرمانشاهی

نویسنده: دکتر سهیلا رشادت

دانشیار گروه کودکان

آموزش به بیمار در گروه کودکان

دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه

بیمارستان محمد کرمانشاهی

مقدمه: فرایند آموزش به بیمار یک فرایند سیستماتیک پیوسته و برنامه ریزی شده است که شامل ارتباط متقابل بین پزشک معالج، پرستار، دستیاران تخصصی و سایر اعضای تیم مراقبت بیمار است که بطور آگاهانه و بر اساس نیاز بیمار در ارتباط با مشکلات بیماری وی انجام می‌گردد. همچنین آموزش به بیمار کمک به افرادی است که هم اکنون در حال تجربه کردن یک بیماری هستند یا اینکه دارای تجربه قبلی از یک بیماری می‌باشند، تا بتوانند به گونه‌ای در رفتار خود تغییر دهند تا منجر به بهبودی آنان گردد همچنین در این فرآیند فرصت‌های یادگیری برای بیمار و خانواده‌ی او در زمینه بیماری، درمان، مکانیسم‌های سازگاری و افزایش مهارت در خود مراقبتی و نهایتاً ارتقا سلامت بیمار فراهم می‌گردد.

آموزش به بیمار از حقایق پذیرفته شده مهارت‌های ارتباطی است و یکی از اجزا کلیدی و محوری صلاحیت‌های بالینی در طبابت محسوب می‌شود. مهارت ارتباطی منتج به آموزش بیمار تنها یک ویژگی یا صفت شخصی و فردی نیست بلکه باید آنرا به طور موثر و کارآمد آموخت و به کار برد.

هر چند این اعتقاد وجود دارد که این مهارت میتواند نوعی ویژگی شخصیتی و یا ودیعه ای ژنتیکی و ذاتی باشد که در پزشکان خوب و مجرب و متبحر وجود دارد. حتی اگر این موضوع صحت داشته باشد باید بخاطر داشت که پژوهش‌های اجتماعی نشان داده است که چگونگی تقویت و رشد این مهارت‌ها به میزان زیادی تحت تاثیر محیط پیرامون تجربیات و آموزش قرار می‌گیرد.

یکی از ارکان توانمند سازی بالینی (Clinical Competency) پزشکان کسب مهارت‌های ارتباطی (Communication Skill) است. مطالعات انجام شده، مدیریت روابط پزشک و بیمار (Patient – doctor Relationship) را به عنوان شالوده و سیمان عملکرد پزشکان به شمار می‌آورد. پس لذا می‌توان با سود جستن از آموزش و توجه به تجربیات به تقویت توان ذهنی و مهارت‌های مورد نیاز در طبابت پرداخت.

بر این اساس این برنامه آموزشی به منظور پیشبرد اهداف آموزشی گروه کودکان جهت فراگیران هر سه رده آموزشی پزشکی شامل (کارآموزان پزشکی – انترن و دستیاران تخصصی کودکان) طراحی گردیده و جزو الزامات برنامه آموزشی دوره کودکان هر سه رده می‌باشد.

هدف کلی :

۱. هدف کلی از آموزش به بیمار ، توانمند سازی بیمار و خانواده ی وی در اجرای برنامه های خود مراقبتی به منظور دستیابی به ارتقاء سلامت بیمار است.
۲. ایجاد مهارت و تجربه در دانش آموختگان پزشکی در تقویت صلاحیت بالینی خود
۳. ایجاد بستر آموزشی برای فراگیران پزشکی در راستای اجرای **Best Practice**
۴. ایجاد ضوابط سلسله مراتب آموزشی در سطح فراگیران

اهداف اختصاصی:

۱. آشنایی بیمار و خانواده ی او با بیماری خود و ایجاد توانایی در برنامه های خود مراقبتی
۲. افزایش توانایی در تصمیم گیری جهت ادامه درمان
۳. افزایش دانش نگرش و مهارت مددجو در زمینه مراقبت از خود
۴. ارتقاء رضایت بیمار و خانواده از خدمات درمان
۵. کاهش آسیب های روانی بیمار و همراهان وی
۶. ارتقا نگرش بیمار و خانواده او نسبت به چالش های پیش روی بیمار
۷. بهبود شیوه زندگی و کیفیت زندگی بیمار
۸. کاستن از هزینه های بیمارستان
۹. افزایش کیفیت خدمات ارائه شده
۱۰. کاهش اضطراب بیمار و خانواده وی و افزایش رضایتمندی آنها
۱۱. کاهش مدت زمان بستری و هزینه های درمانی بهداشتی
۱۲. پیشگیری از بروز عوارض بیماری ها و ارتقاء سلامت افراد در و توانمند سازی جامعه
۱۳. ایجاد مهارت و دانش آموختگی در فراگیران پزشکی در موضوع تعامل و ارتباط با بیمار و ایجاد توانمند سازی بالینی در آنان

نکته :

همانگونه که در مقدمه اشاره شد در این برنامه آموزشی افراد مد نظر آموزش دهنده به بیماران شامل:

دستیاران تخصصی کودکان ،

فراگیران پزشکی اعم از کارورزان و کارآموزان پزشکی

می باشند که تحت نظارت پزشک معالج و رییس بخش و طبق ضوابط مدیر محترم گروه محتوای آموزشی خود را تهیه و آنرا تحت قوانین و ضوابط آموزشی گروه همچنین ضمن لحاظ تکریم و رعایت شان و منزلت بیمار و مد نظر قرار دادن منشور حقوق بیمار به وی ارائه می نمایند. در ادامه متن به نحوه آموزش و ضوابط آموزش به بیمار در ذیل مورد اشاره قرار گرفته است .

بند یک : مسئولیت و اختیارات

مسئولیت اجرای این دستورالعمل و نظارت بر اجرای آن به عهده افراد زیر میباشد :

۱. پزشک معالج بیمار / دستیاران تخصصی کودکان / کارورز پزشکی / پرستار/سایر ارایه دهندگان خدمات بالینی
۲. معاون آموزشی گروه
۳. مسئولین بخش ها
۴. مسئولین هر سه رده فراگیران اعم از (دستیار انترن کارآموز پزشکی)
۵. کارشناسان دفتر آموزش گروه
۶. مسئول آموزش گروه
۷. سوپروایزر آموزش سلامت بیمارستان
۸. مدیر پرستاری
۹. مدیر گروه

بند دو – فرم مخصوص آموزش به بیمار مختص فراگیران پزشکی

فرم مخصوص آموزش به بیمار مختص فراگیران پزشکی شامل هر سه رده اعم از (دستیار، انترن، کارآموز پزشکی) در ابتدای پذیرش بیمار توسط پذیرش بطور روتین در مستندات پرونده بیمار الصاق میگردد.

فراگیران موظف هستند که پس از مشخص شدن تشخیص قطعی بیمار آموزشهای مربوط به بیمار را تحت نظارت پزشک معالج وی و با هماهنگی وی به بیمار ارائه دهند و آنرا در فرم مربوطه ثبت نموده و مجدد در پرونده بیمار الصاق نمایند. همچنین لازم است موضوعات آموزش داده شده را با مهر و مشخصات فرد آموزش دهنده و درج زمان و ساعت آموزش و موضوع و محتوای آموزش در پرونده بیمار ثبت نمایند.

نکته: فرم آموزش به بیمار توسط فراگیران پزشکی گروه کودکان از فرم آموزش به بیمار توسط پرستار مجزا میباشد.

بند سه – در فرایند آموزش بیمار باید ملاحظات و اصول کلی زیر مد نظر قرار گیرد:

۱. خود را آماده کنید.
۲. یادگیرنده را بشناسید.
۳. از نقاط ضعف و قوت آموزش خود آگاه باشید.
۴. تعاریف واضح، روشن و اهداف قابل سنجش باشند.
۵. تنظیم هدف با کمک بیمار و ایجاد تعامل، از استراتژیهای موفق و مفید هستند.
۶. هر جلسه را به جلسات قابل کنترل تقسیم کنید
۷. آموزش باید به گونه ای باشد که باعث ایجاد انگیزه و علاقه در یادگیرنده شود؛ تن صدا را مرتباً تنظیم کنید
۸. توجه به نیازهای آموزشی بیمار از اصول آموزشی است.
۹. هر چند مصاحبه بیمار محور باشد رضایت بیماران و تابعیت آنان از دستورات پزشک بیشتر است.
۱۰. محیط مناسب
۱۱. انتخاب زمان مناسب جهت آموزش
۱۲. خصوصیات شخصی بیمار
۱۳. خصوصیات شخصی یاددهنده از جمله پزشک، دستیار و دانشجو و پرستار
۱۴. اطمینان از آمادگی یادگیری در بیمار
۱۵. سازماندهی مطالب آموزشی توسط یاددهنده

۱۶. در فرآیند آموزش به بیمار و خانواده ی او نیازهای یادگیری، مهارت های عملی مورد نیاز بیمار و ترجیحات بیمار برای یادگیری می بایستی همواره مورد توجه یاد دهنده قرار گیرد.
۱۷. گمانه زنی در مورد مسائل فرهنگی و اجتماعی بیمار و مبرهن دانستن قضاوت های ذهنی از بیمار اثرات منفی و مخربی در فرآیند آموزش و تعامل با بیمار ایجاد میکند.
۱۸. اعتقادات فرهنگی و مذهبی، نژادی، قومی، جنسیتی و اجتماعی بیمار همواره مد نظر آموزش دهنده قرار گیرد و به آن احترام بگذارد.
۱۹. اثرات اجتماعی و اقتصادی این آموزش مد نظر قرار گیرد.
۲۰. موانع عاطفی ارتباط با بیمار را بررسی کنید.
۲۱. محدودیت های فیزیکی و شناختی در جلسات آموزشی را بشناسید و حل مسئله کنید.
۲۲. موانع زبانی را بشناسید و به دنبال راه حل آن باشید
۲۳. رعایت شان حرفه ای پزشک توسط فراگیران پزشکی اجرا شود.
۲۴. میل و انگیزه برای یادگیری را تقویت کنید
۲۵. هزینه مراقبت های بیمار را با آموزش کاسته خواهد شد.
۲۶. طول مدت اقامت بیمار را در آموزش لحاظ کنید
۲۷. محدودیت های سنی از جمله حساسیت های خاص در نحوه ارتباط با اطفال مد نظر قرار گیرد.
۲۸. آموزش را به صورت مراحل پشت سر هم و منظم ارائه دهید.
۲۹. به موقع مکث و سکوت کنید
۳۰. خشک و غیر قابل انعطاف نباشید.
۳۱. آموزشها را براساس اطلاعات اولیه انجام دهید.
۳۲. دخالت و شرکت بیمار در آموزش را بیشتر کنید.
۳۳. میزان پیشرفت و نزدیکی به هدف را ارزیابی کنید
۳۴. پیشرفت یا عدم پیشرفت را ثبت کنید
۳۵. از داوری بیمار پیشگیری کنید
۳۶. گوش سپاری به بیمار در حین آموزش را فراموش نکنید
۳۷. آرامش داشتن در خلال آموزش به تفهیم مطالب و ایجاد تعامل موثر با بیمار کمک میکند
۳۸. واضح و روان صحبت کنید

۳۹. دقت و توجه در تهیه محتوای آموزشی و توجه به بیمار در حین آموزش از الزامات است
۴۰. درست گویی مطالب را فراموش نکنید
۴۱. مشکلات بهداشتی و جنسیتی بیمار را لحاظ کنید
۴۲. از اشتباهات پرهیز کنید
۴۳. برقرار کردن تماس چشمی با بیمار ضروری است
۴۴. در خلال آموزش بیمار را آزاد بگذارید
۴۵. تجربیات قبلی و اشتباهات احتمالی بیمار را استخراج و به زودی اطلاعات چابگزین درست قرار دهید
۴۶. از بیمار بخواهید برای بهبودی اش رفتار خود را تغییر دهد
۴۷. میزان اطلاعاتی را که باید در اختیار بیمار قرار دهید ارزیابی کنید
۴۸. نیازهای اطلاعاتی بیمار را مرور کرده و میزان آگاهی بیمار را بررسی و مورد بازبینی قرار دهید.

بند چهار-مقررات مقدماتی در فرآیند آموزش به بیمار در زمان بستری

- ارائه آموزش ها باید به صورت چهره به چهره باشد
- به هنگام آموزش پزشک و فراگیر آموزش دهنده (دستیار ، انترن ، کارآموز پزشکی) می بایستی قبل از ارائه توضیحات آموزشی خود با بیمار از مخاطب خود بر اساس دستبند شناسایی بیمار و مطابقت پرونده و تشخیص از بیمار مخاطب خود اطمینان حاصل نماید به نحوی که توضیحات آموزشی دقیقاً مطابق با فرد بیمار باشد
- فراگیر با پرسش از بیمار نیازهای آموزشی بیمار را با توجه به دغدغه های بیمار و ترجیحات مراقبتی تعیین نماید و برای آموزش برنامه ریزی نماید.
- فراگیران خود را با چالشهای آموزش به بیمار آماده کنند و تحت نظارت اتند خود به مقابله با چالشها و حل چالشهای آموزشی بپردازند.
- بیماران در حال مرگ را توجه نمایند.
- فراگیران پزشکی واکنش های افراطی خود و بیمار را کنترل و مدیریت نمایند و خود را در مسیر فرآیند بهبود مهارتهای ارتباطی با بیمار قرار دهند .
- فراگیران می بایستی از اشتباهات پزشکی بپرهیزند و مسئولیت محتوای آموزشی اشتباه ارائه شده از سوی آنان به بیمار را به عنوان خطای پزشکی خود بپذیرند .
- محتوای آموزشی اشتباه به منزله خدشه دار کردن ایمنی بیمار محسوب میگردد.

- ارائه توضیحات علمی به زبان ساده و عام فهم در مورد دلایل مرتبط با عوامل ایجاد کننده بیماری به زبان عام فهم
- بیماران دشوار را با اتند خود در میان بگذارند.
- راه حل مقابله با خشم و تضادهای بیمار را بیاموزید.
- آموزش عوامل کاهنده از شدت بیماری را فراموش نکنید
- هر گاه لازم است یک نفر مطمئن و قابل اعتماد را به عنوان مفسر و واسطه بین خود و بیمار قرار دهید
- فراگیر میتواند سطح آموزش بیمار را بر اساس دانسته های قبلی او ارتقا دهد
- ارائه توضیحات علمی به زبان ساده و عام فهم در مورد تشخیص بیماری و چرایی ایجاد آن به بیمار توسط پزشک معالج و فراگیران به اجرا درآید.
- اگر اطلاعات بیمار در زمینه بیماری و پروسیجرهای احتمالی ضعیف باشد فراگیر موارد فوق را به وی آموزش دهند. لذا توضیح در خصوص پروسیجر، دلیل انجام، روش انجام، عوارض احتمالی، روش های جایگزین و اخذ رضایت آگاهانه از بیمار
- آموزش در خصوص موارد مربوط به ایمنی بیمار را فراموش نکنید.
- میزان، مدت و نحوه مصرف صحیح داروهای تجویز شده - روش شناسایی تاثیر داروها- عوارض و تداخلات احتمالی دارویی از جمله موارد آموزشی است.
- توضیح در خصوص بیماری و برنامه درمان و رژیم درمانی جزو موارد آموزشی است.
- روش های درمان جایگزین، پیامدها و عوارض احتمالی و ...
- تغذیه، رژیم غذایی
- فعالیت بدنی حین بستری
- تعیین زمان تقریبی ترخیص
- آموزش به بیمار در خصوص عوامل تشدید کننده بیماری از جمله موارد مورد نیاز آموزشی است
- مدیریت علایم و مشکلات شایع (درد- استفراغ و...)
- کمک به بیمار در خصوص حذف باورهای غلط مداخله گر در روند بهبود بیماری
- آموزش به رعایت نکات بهداشتی تاثیر گذار در پیشگیری از تکرار مجدد بیماری
- موارد مورد نیاز به پیگیری به بیمار را آموزش دهید.

بند پنج – توصیه های مهم برای دستیابی به آموزش اثربخش به بیمار و یادگیری منتج به

تغییر در رفتار بیماران :

- آموزشها در موقعیت مناسب و با اختصاص زمان کافی و بدون احساس تعجیل به بیمار ارائه شود.
- هرگونه موانع ارتباطی محیطی یا شخصی بیمار از جمله درد، ترس، ازدحام، سر و صدا، ناتوانیها / ویژگیهای خاص بیمار قبل از آموزش کنترل و حذف شوند.
- شیوه ها و تدابیر آموزشی متناسب با هر مخاطب (اعم از بیمار یا همراه وی) طراحی و اجرا شود.
- از جملات گویا، شفاف، قابل فهم و متناسب و درخور هر مخاطب استفاده شود.
- هرگز از واژه های تخصصی در آموزش بیمار استفاده نشود.
- از ابزار شیوایی بیان و شیرینی کلام که گاهی با چاشنی طنز محترمانه میتواند در تقویت ارتباط با بیمار کمک کند، استفاده شود.
- ضمن پایبندی به محتوای علمی آموزش از جملات کلیشهای / تکراری و از پیش تعیین شده (بیان طوطی واری) استفاده نشود.
- از مهارتهای برقراری ارتباط موثر مانند ایجاد همدلی، مثبت گرایی، مثبت اندیشی، امید بخشی و حمایت در حین ارائه محتوای آموزش استفاده شود.
- ارتباط انسانی با چاشنی صبر، حوصله، مهربانی و دلسوزی در حین آموزش، مبنای ارتباط با بیمار می باشد.
- قبل از اقدام به آموزش بر بالین از امکان یادگیری فراگیری دانشی، مهارتی و نگرشی بیمار اطمینان حاصل شود
- در صورت نیاز جمع بندی نهایی آموزش برای بیمار مجددا تکرار شود.
- تلاش برای پاسخگویی به نیازهای احساس شده یادگیرنده

- اگر میخواهیم یادگیری صورت گیرد مشارکت فعال یادگیرنده ضروری است.
- وقتی که مواد آموزشی در ارتباط با مطالبی باشد که یادگیرنده تاکنون فراگرفته، یادگیری ساده تر صورت میگیرد.
- وقتی که مواد آموزشی برای یادگیرنده معنی دار باشد، یادگیری تسهیل می شود.
- اگر موارد یادگرفته شده بلافاصله مورد استفاده فرد قرار گیرد یادگیری به مدت طولانی تری باقی می ماند در حالیکه اگر به تاخیر افتد چنین اتفاقی نمیافتد.
- یادگیری به صورت متناوب انجام شود.
- یادگیری تقویت شود.
- وقتی که یادگیرنده از پیشرفت خودش آگاه باشد یادگیری آسانتر صورت میگیرد.

بند شش – آموزش به بیمار حین ترخیص

- نکته : پزشک باید با پرسش از بیمار و شناسایی دغدغه ها و نیازهای آموزشی وی به او آموزش دهد و از یادگیری نکات حیاتی اطمینان حاصل کند .
- ارائه آموزش ها باید به صورت چهره به چهره باشد.
- نکات ضروری حین ترخیص می تواند شامل نحوه مراقبت در منزل باشد.
- علائم هشدار دهنده و فوریت های احتمالی مورد نیاز به رجوع مجدد به پزشک و بیمارستان را در موضوعات آموزشی خود قرار دهید .
- فوریت ها و علائم خطر و هشدار را فراموش نکنید.
- مراقبت های قبل و بعد از پروسیجر.
- میزان فعالیت و استراحت .
- تغذیه و رژیم درمانی.
- نحوه پیگیری درمان پس از ترخیص را به بیمار به طور کامل آموزش دهید.
- پیشگیری از تکرار مشکلات طبی بیمار
- تشخیص درد، عوامل ایجاد کننده درد، اهمیت مدیریت موثر درد، فرایند ارزیابی درد و روش های مدیریت درد
- روش های باز توانی و توانبخشی برای کمک به بیمار در جهت رسیدن به حداکثر استقلال ممکن اطلاعات ایمن سازی و واکسناسیون
- دسترسی و استفاده از منابع حمایتی (موسسات و..)

-زمان و نحوه پیگیری مراقبت های آتی را یادآوری و تاکید نمایید.

-مسئولیت بیمار / خانواده در مورد مراقبت های بیمار

-آموزش در خصوص پیشگیری از عود مجدد بیماری از الزامات آموزشی است.

بند هفت – آموزش بیمار متناسب با سن

برای ارائه آموزش موثر بیمار، شما باید سن بیمار و میزان تکامل را در نظر بگیرید. نحوه آموزش در کودکان و برخی گروههای سنی مختلف نیز تا حدودی با یکدیگر تفاوت دارد اما به طور کلی در بچه ها مدت زمان تمرکز و توجه شان کوتاهتر است .

خود را هم سطح کودک قرار دهید. و آشنایی با اصطلاحات کلامی ویژه کودکان لازم است

با استفاده از زبان اشاره Body Language همدلی خود را با کودک نشان دهید.

برای جلب اعتماد کودک تلاش کنید.

در تعامل با کودکان خسته نشوید و با صبر و حوصله و صرف زمان با کودک ارتباط برقرار کنید .

پی بردن به شکایات و نگرانیهای کودکان از الزامات طبابت کودکان است

بچه ها از بازی و فعالیتهای گروهی لذت می برند، به ویژه دوست دارند که جلسات آموزشی مرتباً سوال کنند.

آموزش به کودکان از طریق بازی بسیار کمک کننده می باشد. وسایل پیشنهادی: عروسک، عروسکهای خیمه شب بازی، حیوانات عروسکی، گوشی پزشکی، سرنگ (بدون سوزن)، کیسه ها و لوله های سرم و بقیه وسایل پزشکی قابل استفاده برای کودک

تشویق، جایزه و حمایت، از عوامل مهم در این گروه سنی هستند.

نوجوانان دوست دارند به عنوان یک شخص مستقل با آنها رفتار شود و در تنظیم اهداف شرکت داشته باشند.

بند هشت – آموزش والدین کودکان

بستگان کودکان و در درجه اول والدین کودک نیاز به حمایت عملی و عاطفی از سوی تیم سلامت دارند. از سوی دیگر وقت گذاشتن برای مراقبت از بیمار (طفل) نکته مهمی است که پزشک از همراه کودک به عنوان یک مطالبه پزشکی باید مطرح و درخواست نماید.

ایجاد اعتماد به نفس در همراهان کودک برای درک بیماری و شرایط موجود کودک و رویارویی با چالشهای بیماری کودک از اهمیت بالایی برخوردار است و لازم است که پزشک در ایجاد این اعتماد به نفس به درک مشترک با همراه بیمار برسد.

مراحل آموزش به والدین کودک شامل انجام و اجرای تمامی مواردی است که در بندهای یک الی هشت و موضوعات قبلی مورد اشاره در بالا به آن اشاره و تاکید موکد شد.

بسیار مهم است که به پدر و مادر آموزش داده شود که دوران کودکی دوره ای از رشد است. پدر و مادران جدید ممکن است بسیاری از جنبه های طبیعی رشد کودک را به ناهنجاری برداشت کنند. مهم است تاکید کنیم که رشد برای همه ی کودکان بطور یکسان رخ نمی دهد. در مواردی که والدین برای اولین بار صاحب فرزند شده اند موقعی که نوزاد خود را با نوزادان دیگری که رشد سریعی دارند مقایسه می کنند ممکن است بطور چشمگیری مضطرب شوند. آموزش والدین در مورد رشد طبیعی کودک، و همچنین طیف وسیعی از تفاوت های فردی، می تواند اضطراب های غیر ضروری را کاهش دهد

سایر موضوعات معمولی برای آموزش رشد کودک شامل نیاز به ایمن سازی، حرکات کودک، تغذیه ی او، و مسائل مربوط به ایمنی، و دندان در آوردن هستند.

آموزش کودکان نو پا

رفتار آموزش دهندگان با کودک نو پا باید آرام، گرم، و بطور واقعی باشد. برنامه ریزی برای آموزش سلامت نوزاد و کودک نو پا در درجه اول به سمت والدین نشانه می رود. به دلیل اینکه که جدا شدن از پدر و مادر

اغلب باعث اضطراب می شود، پدر و مادر بهتر است در مراقبت از بیمار در هر زمان ممکن مشارکت نمایند. این کار در برقراری ارتباط با کودک و خانواده کمک بزرگی میکند.

آموزش کودکان پیش دبستانی

به خاطر داشته باشید که توانایی استدلال کودک قبل از مدرسه محدود است، و توضیح جزئیات خیلی مفید نیست. این در حالی است که کودکان آموزش کودکان سن مدرسه کودکان در سنین مدرسه یعنی ۶ تا ۱۲ سالگی قادر به استدلال منطقی هستند و آنها باید در روند آموزش بیمار در صورت امکان دخیل شوند، به خصوص از قبل از روشهایی که آنها را تحت تاثیر قرار می دهد و به تعامل بهتر با بیمار کمک میمند اطمینان حاصل کنید.

فراموش نکنید که خود را به کودکان در این سن معرفی کنید و از وی برای ارائه توضیحات آموزشی کمک کننده به او اجازه بگیرید. همچنین با ارائه توضیحات به زبان ساده هدف از آموزشش را به او یاد دهید.

- **آرزوی توفیق برای کلیه دستیاران کودکان و فراگیران پزشکی در امر آموزش به بهبود بیمارانشان**
- **و آرزوی موفقیت برای همکاران و اساتید گروه کودکان خصوصا مدیر محترم گروه کودکان در دستیابی به اهداف آموزشی گروه محترم کودکان**

طراحی و نویسنده: دکتر سهیلا رشادت دانشیار اطفال

مرداد ۱۴۰۰

این متن به سفارش گروه کودکان تدوین شده است.